

naarmee vervalt vanzelf de kwestie van de dubbele belijdenis, welke Mr van Proosdij aan de orde stelde: één die toegang zou verleen tot het Avondmaal en één, die het stemrecht zou toekennen. Nu heeft deze kwestie wel een dieperen ondergrond.

Nl. of tot toegang tot het Avondmaal gevorderd mag worden instemming met de belijdenisschriften onder kerk dan wel of volstaan moet worden met een minimale belijdenis, welke alleen de grondwettigheden van het christendom bevat.

Is dit laatste het geval, dan dient het Avondmaal ook opengesteld voor leden van andere kerken,mits zij die minimale belijdenis kunnen onderschrijven.

Op deze kwestie ga ik nu niet in.

Laat ik mogen verwijzen naar de nitnemende artikelen, welke Prof. H. H. Kuyper hierover voor enige jaren in „De Heraut“ schreef.

Trouwens, dit is een kwestie apart.

Ze staat los van het rapport.

Toen de Synode van Leeuwarden Deputaten opdroeg enkele vragen voor de Openbare Belijdenis te concipieren, hebben zij hieraan stellig niet gedacht.

Intusschen zijn we Mr van Proosdij dankbaar, dat hij ons aanleiding bood om op eenige niet onbelangrijke punten nadere uiteenzetting te geven.

HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Privaat of Communaal bezit.

Socialisatie of Bedrijfsorganisatie.

XXV.

Na het onderzoek van de gegevens uit het O. T. is een aanvang gemaakt met de bespreking van het N. T. Ons bleek, dat door Jezus geen enkele uitspraak is gedaan, die of den eigendom veroordeelt, of kiest tusschen privaat en communiaal bezit. De Heiland beschouwt het aardse goed altijd in betrekking tot het eeuwige leven, en spreekt er nimmer over in sociologische zin.

Thans vraagt onze aandacht wat we in het boek der Handelingen lezen van de Jeruzalemsche gemeente. Lukas teekent van den toestand, die in deze jeugdige kerk heerschte, een aantrekkelijk tafereel, want hij zegt in Hand. 2:44-47:

En allen, die geloofden, waren bijeen, en hadden alle dingen gemeen.

En zij verkochten hunne goederen en have, en verdeelden dezelve aan allen, naar dat elk van nood had.

En dagelijks eendrachtelijk in den tempel volhardende, en van huis tot huis brood brekende, aten zij te zamen met verheuging en eenvoudigheid des harten.

En prezen God, en hadden genade bij het gansche volk. En de Heer deed dagelijks tot de gemeente, die zalig werden.

En in hand. 4:32-37:

En de menigte van degenen, die geloofden, was een hart en één ziel; en niemand zeide, dat iets van hetgeen hij had zijn eigen ware, maar alle dingen waren hun gemeen.

En de Apostelen gaven met groote kracht getuigenis van de opstanding van den Heer Jezus; en er was groote genade over hen allen.

Want er was ook niemand onder hen, die gebrek had; want zoo vielen als er bezitters waren van land en huizen, die verkochten zij, en brachten den prijs der verkochte goederen, en leidden dien aan de voeten der Apostelen.

En aan een iegelijk werd uitgedeeld, naar dat elk van nood had.

En Josus, van de Apostelen toegenamd Barnabas hetwelk is, overgezet zijnde, een zoon der vertroosting, een Leviet, van geboorte uit Cyprus, alzoo hij eenen akker had, verkocht dien, en bracht het geld, en leide het aan de voeten der Apostelen.

Hoe moet dit „communisme“ beoordeeld?

Heeft deze toestand sociale beteekenis?

Valt hier te denken aan een sociale beweging? Velen hebben dit gemeend, en in de verhoudingen te Jeruzalem gezien een model van maatschappijvorm. Men heeft uit deze gemeenschap de conclusie getrokken, dat voor den Christen slechts één vorm van bezit gelden mag, nl. de communistische, en de aanbidders van het socialistisch communisme hebben zich op de gemeente van Jeruzalem beroepen, om hun communisme te verdedigen. Over al deze opvattingen zal ik niet in den brede uitweiden. Het zou mij te ver voeren de ter uiteenlopende gevoelens uitvoerig te bespreken, en ik wil mij daarom beperken tot enkele opmerkingen. In de eerste plaats zij er op gewezen, dat van een communisme, zooals het socialisme wil, in de Jeruzalemsche gemeente geen sprake is. Daartegen strijdt allereerst, dat, terwijl de revolutionaire gedachte afschaffing van het privaatbezit instuit, in de eerste christelijke kerk de privaat-eigendom wel terdege gevonden werd en geoorloofd was. Dit blijkt a. uit hetgeen Petrus zegt tot Ananias: „Zoo het land gebleven ware, bleef het niet uwe? en verkocht zijnde, was het niet in uw macht (Hand. 5:4); b. uit het

feit, dat Maria, de moeder van Johannes Marcus, een eigen huis in Jeruzalem had (Hand. 12:12), en c. uit Hand. 4:32. Daar staat niet, dat niets, van hetgeen iemand had, zijn eigen was, maar, dat niemand zeide, dat iets van hetgeen hij had etc. Hier is dus alleen sprake van de beschouwing van het aardse goed, en van de praktische beschikking daarover.

Ten tweede is er dit verschil, dat, terwijl het communisme der socialisten enkel dwang kent, en dit stelsel hierop neerkomt, dat de niet-bezitter van heden eens wisselen wil met den bezitter, in Jeruzalem geen zweem van dwang gevonden werd. Daar werden allen gedreven door den drang der christelijke liefde; daar offerde men zijn goed om Jezus' wil; daar kwam de gemeenschap der goederen voort uit de eenheid van geloof, en de eenheid van hart en ziel, en daar sprak men niet, zooals de revolutionairen doen: al het uwe is het mijne, maar al het mijne is het uwe. En eindelijk, terwijl de socialistische communisten, tenminste de minst-egoïstischen onder hen, dit ideaal koesteren, dat allen tenslotte evenveel krijgen, was de eerste christelijke gemeente ook hieraan vreemd. Het ging er om aan allen evenveel te geven. Men beijverde zich niet den arme rijk te maken. Van een gelijkmatige verdeling vindt men geen spoor, en Lukas zegt ons alleen, dat ieder kreeg, of liever, dat uitgedeeld werd naar dat elk van nood had, en het resultaat is niet, dat allen evenveel bezaten, maar dat er niemand was, die gebrek had.

Meerdere argumenten zal ik niet noemen.

Het bovenstaande heeft, naar ik hoop, in het licht gesteld, dat het beroep der socialisten al zeer ondeugdelijk is, en tevens, dat elke beschouwing, die in het verhaal van Lukas sociale en economische gegevens meent te ontdekken, niet op goede gronden rust. M.i. is hier van een maatschappijvorm geen sprake. Een economisch stelsel is hier niet te zoeken. Lukas biedt geen sociale theorie, en noch een stelsel van verbruik noch van productie is uit dezen toestand te concluderen. We hebben hier te doen met de Kerk van Christus, en met het liefdeleven, dat in die Kerk gevonden werd. En dan wijst alles er op, dat ons hier geteekend wordt een ideale oefening van barmhartigheid. Lukas vertelt ons, hoe de kracht des Geestes zich ook openbaarde in een schoon en rijk betoon van barmhartigheid, en hoe de eenheid van geloof, van hart en ziel als vanzelf met zich meebracht, dat men bezorgd was voor en voorzorg in elkaars nood. Daarvoor pleiten m.i. de uitdrukkingen: naar dat elk van nood had; de uitdeeling geschiedde dus alleen aan hen, die nood hadden; voorts: er was niemand onder hen, die gebrek had; het ging er dus om het gebrek te verhelpen, en eindelijk: zij brachten den prijs der verkochte goederen, en leidden dien aan de voeten der Apostelen. Waarom het geld aan de apostelen gegeven? Omdat toen de apostelen ook nog de tafelen bedienden en het diaconaat vervulden.

Later werden er pas afzonderlijke diakenen verkozen, omdat de apostelen het met den dienst der tafelen te druk kregen (Hand. 7), maar voordien doen zij dienst als diakenen. En om die reden ontvangen zij den prijs der verkochte goederen.

Alleen zoo loopt alles zuiver.

In de eerste gemeente heerscht dus de volgende toestand. Onder de vele leden, (de gemeente telt reeds spoedig over de vijfduizend zielen), zijn, wat te verstaan is vele armen, en tegenover die armen ontwaakt een geest van saamhorigheid en mededoogen, die ons nog steeds beschaamt. De rijken beschouwden hun goed als het bezit van de gansche gemeente, om daarmee de nooden der behoeftigen te vervullen. Ze deden gaarne van hun eigendom afstand, om alle gebrek uit te bannen. Niemand zeide, dat iets van hetgeen hij had, zijn eigen was, d.i. niemand hield, wanneer er nood was, aan zijn eigendomsrecht vast. Alle egoïsme was uitgebannen, en de gegoeden verkochten zelfs hun bezit, om den prijs te kunnen geven aan de apostelen. En om dien kostelijken toestand te illustreren, vertelt Lukas van Barnabas¹⁾, die zijn akker verkocht, om met de opbrengst de behoeftigen te kunnen helpen. Bij hem overwint dus de christelijke liefde de gehechtheid aan zijn bijzonder eigendom, en hij wil alles missen, waar de Meester het van nood heeft. Van een aanvanden van een maatschappelijk stelsel is dus geen sprake, doch hier openbaart zich de vrucht des Geestes, die niet het minst is liefde en overgegevenheid.

Meer kan ik in deze geschiedenis niet lezen. Ook hier vind ik geen sociologische uitspraak²⁾. Over privaat- of communiaal bezit wordt geen oordeel geveld.

Wat het zijn moet, en dan in strikt socialen zin, particuliere of gemeenschappelijke eigendom van b.v. den bodem, zegt de toestand te Jeruzalem niet, en wie er toch een maatschappelijke theorie

¹⁾ Zie de Schriftverzekering in dit nummer.

²⁾ Vgl. Van Leeuwen, a.w. blz. 57-61; Dr J. C. de Moor, „Genade voor genade“, blz. 312-314; Dr B. Wielema, „Van Golgotha naar Jeruzalem“ blz. 453 e.v.

uithaalt, doet m.i. de Schrift geweld aan. Iets geheel anders is, of in deze dingen geen algemeene beginselen liggen opgesloten, die ons bij de beschouwing van de stoffelijke verhoudingen kunnen leiden. Die vraag moet zeer zeker bevestigend beantwoord, want deze Schrift leert ons duidelijk, dat de Geest Gods wederbarend inwerkt in ons aardisch en stoffelijk bestaan. Dat kan ook niet anders. De Geest spreekt immers van Zichzelf niet, maar neemt het alles uit Christus, en het eigendomsrecht van den Heiland ontspannt immers onzen geheelen persoon en ons gansche bestaan. Dit is onze eenige troost, dat wij met lichaam en ziel het eigendom des Heeren zijn, en Hij zorgt niet alleen voor onze geestelijke behoeften, maar evenzeer voor onze natuurlijke nooden. Dat is reeds in Israël. Daar broekt de genade de kracht der zonde ook op maatschappelijk terrein. Daar gaat de Heere in sabbatjaar en jubeljaar de sociale disharmonie tegen, en wanneer nu op den Pinksterdag de Trooster needaalt, openbaart Hij Zijn heiligende kracht ook in het stoffelijk leven der gemeente. Anders zou Hij geen Trooster zijn. Ook hier worstelt Hij tegen de gevolgen der ongerechtigheid. Dat is de prediking, die van Jeruzalem's „communisme“ uitgaat.

Ook in onze stoffelijke verhoudingen moet de kracht des Geestes openbaar worden.

Wij hebben een roeping niet alleen voor de nooden der ziel maar ook voor die van het lichaam, en deze zijn alleen te vervullen, wanneer wij, evenals de eerste christelijke kerk één van hart en één van ziel zijn. De heilige liefde moet ons binden. De solidariteit des Geestes moet ons saamsnoeren. Dan hangen we niet egoïstisch aan ons aardisch bezit, maar staan het gaarne voor de armen af. We beijveren ons om de schrijnende contrasten weg te nemen. Wij zoeken de scherpe contrasten uit Christus' kerk te verbanen, en wij zullen in heel het maatschappelijk leven er naar staan, dat, voor zooveel wij vermogen, de disharmonie wijke voor sozialen vrede.

Dan wordt ook in ons de vrucht des Geestes openbaar.

Dan brandt in ons het heilig Pinkstervuur.

K. D.

WIJSBEGEERTE.

In de school der wijsbegeerte.

XXVII.

De Copernicus van de wijsbegeerte.

Gelijk wij gezien hebben, bestond het „nieuwwa“ van de nieuwe wijsbegeerte daarin, dat de denkhervormers een poging waagden, om een wereldbeschouwing te scheppen, vrij van alle vooroordeel en overlevering en opgetrokken alleen op de basis van het menschelek verstand.

De grondregel van deze moderne wijsbegeerte, in afwijking van, en in tegenstelling met, de filosofie der middeleeuwen, was daarom: Wij mogen niet iets aannemen als waarheid op grond van eenige autoriteit buiten ons (hetzij deze Augustinus of Aristoteles heet), maar alleen omdat wijzelf door verstandelijk onderzoek tot het inzicht gekomen zijn, dat hetgeen wij denken, waarheid is.

De zoogenaamde onbevooroordeelde nieuwlichters gingen echter, zonder dit zelf te bevroeden, van twee vóóroordeelen uit, namelijk, dat de wereld buiten ons bestaat, als een onafhankelijk object (de natuur!), en voorts, dat het verstand, mits het zoo goed en secuur mogelijk in werking gesteld wordt, een volkomen betrouwbaar apparaat is, waarmee wij de zuivere kennis kunnen verkrijgen (het dogma van de onfeilbaarheid van het verstand!).

Om deze reden draagt deze nieuwe wijsbegeerte, globaal genomen, het karakter van dogmatisch naturalisme.

Wij hebben verder ook nagespeurd het feit, dat deze „gereformeerde“ filosofie in twee hoofddakken verliep.

Het menschelek verstand beschikt over twee vermogens om de waarheid uit de werkelijkheid op te bouwen, namelijk de zintuiglijke waarneming en het pure denken.

De school, die het eerste instrument het hoofdzakelijke acht, heet de empiristische (wij vonden ze in Engeland, bij Bacon en zijn volgelingen); de school, die bij het klare denken zweert, heet de rationalistische (hier zagen we Descartes aan het hoofd staan, en Spinoza leerden wij kennen als zijn grooten profeet).

In de eerste school volstond men dus met het kennen van de dingen, zooals ze aan ons verschijnen.

Men herkent hier den nuchteren, praktischen, zin van den Angelsaks, die met zijn beide groote voeten op de aarde (lieft op de heele aarde) blijft staan.

In den rationalistischen tempel streefde men naar een kennen van de dingen, zooals ze bestaan in zichzelf, een kennis, weliswaar verkregen door gebruikmaking van de waarneming, maar door het denken gedistilleerd tot een kennis onafhankelijk van de zintuiglijke waarneming, en opgebouwd met behulp van de denkprincipes (b.v. de leer van oorzaak en gevolg), de boven-de-natuur-uitgaande